

اصول، روش‌ها و مراحل پژوهش در عمل

(همراه با ۴۰ تجربه آموزشی و تربیتی)

راهنمای طراحی و تدوین اقدامات آموزشی و تربیتی
(اقدام پژوهی)

نویسنده و پژوهشگر:

علی سادئی

مدرس تربیت معلم و آموزش عالی

(پژوهشگر برگزیده کشور)

سرشناسه	: سادنی، علی
عنوان و نام پدیدآور	: اصول، روش‌ها و مراحل پژوهش در عمل همراه با ۴۰ تجربه آموزشی و تربیتی / نویسنده و پژوهشگر علی سادنی
مشخصات نشر	: تهران: شلاک، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۴۵۶ص: نمودار.
شابک	: 978-600-5227-96-3
یادداشت	: کتابخانه.
موضوع	: تحقیق عملی در آموزش و پرورش -- ایران
موضوع	: معلمان -- ایران -- راهنمای آموزشی
موضوع	: معلمان -- ایران -- نمونه پژوهی
رده بندی کنگره	: LB۲۵/۱۰۲۸ الف ۹ص ۲ ۱۳۹۰
رده بندی دیویی	: ۳۷۰/۷۲۰۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۴۸۹۶۹۳

انتشارات شلاک

نام کتاب	✖	اصول، روش‌ها و مراحل پژوهش در عمل همراه با ۴۰ تجربه آموزشی و تربیتی
ناشر	✖	انتشارات شلاک
مؤلف	✖	علی سادنی
طرح جلد	✖	علی اصغر ایمان زاده
چاپ اول	✖	پاییز ۱۳۹۰
شمارگان	✖	۲۰۰۰ جلد
قیمت	✖	۶۸۰۰ تومان
شابک	✖	۹۷۸-۶۰۰-۵۲۲۷-۹۶-۳

کلیه حقوق قانونی و شرعی برای نویسنده محفوظ و تکثیر تمام یا قسمتی از این کتاب به صورت کپی و افست ممنوع می‌باشد. نقل مطالب با ذکر مأخذ آزاد است.

تهران: انقلاب جمالزاده جنوبی خ دیلمان پ ۱۴ واحد ۱

تلفن ۶۶۵۹۲۳۵۷ و ۶۶۵۶۹۱۲۹ و ۹۱۲۲۲۵۱۲۶۸

www. Shelak. ir

Nashreshelak@Yahoo.com

سپاس:

سپاس از لطف بیکران حضرت حق که در این «فرصت کوتاه عمر» توفیق خدمت به معلمان خوب کشورم را در تربیت معلم به این بنده کوچکش عنایت فرمود و از درگاهش مسئلت می‌نمایم که قدرشناس این فرصت‌ها باشم و در سایه لطف او بتوانم خدمتگزار این فرشتگان آسمانی و ماموران هدایت به سوی نور و دانش بر روی زمین، یعنی معلمان پاک و با اخلاص وطنم باشم.

تقدیر:

برخود لازم می‌دانم از همه معلم - دانشجویانی که در سال‌های ۱۳۸۸، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ در مراکز تربیت معلم شهید مفتح شهرری و شهدای مکه تهران به ادامه تحصیل پرداخته و با نوشتن تجربیات آموزشی و تربیتی خود، زمینه گردآوری این «مجموعه ماندگار» را فراهم آورده‌اند مراتب تشکر و قدردانی خود را اعلام نمایم و آرزوی توفیقات روزافزون الهی را برای همه آن‌ها از درگاه ایزد منان مسئلت نمایم.

علی سادئی

۱۳۹۰

فهرست مطالب

۹	راهنمای تجربه‌های آموزشی و تربیتی معلمان
۱۱	فهرست تجربه‌های آموزشی و تربیتی معلمان
۱۵	خلاصه کتاب
۱۷	فصل اول: کلیات تحقیق
۱۷	مقدمه
۱۹	بیان مسئله
۲۱	اهمیت و ضرورت پژوهش
۲۲	اهمیت تحقیق
۲۲	سوال تحقیق
۲۳	تعاریف مفهومی و تعاریف عملیاتی
۲۵	فصل دوم: پیشینه‌ی تحقیق (سوابق پژوهش در عمل)
۲۵	الف- سوابق نظری تحقیق
۲۵	الف- ۱) پژوهش در عمل از دیدگاه صاحب‌نظران داخلی
۲۸	الف- ۲) پژوهش در عمل از دیدگاه صاحب‌نظران خارجی
۳۰	ب- سوابق عملی تحقیق

فصل سوم: روش تحقیق (اصول، روش‌ها و مراحل پژوهش در عمل) ----- ۳۳

روش تحقیق ----- ۳۳

جامعه آماری و حجم نمونه ----- ۳۴

ابزار جمع‌آوری اطلاعات ----- ۳۴

شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات ----- ۳۴

اصول، روش‌ها و مراحل پژوهش در عمل ----- ۳۴

مرحله اول: تشخیص مسئله ----- ۳۶

مرحله دوم: توصیف مسئله مورد بررسی ----- ۳۸

مرحله سوم: جمع‌آوری اطلاعات برای تشخیص بهتر مسئله ----- ۴۱

مرحله چهارم: شناسایی مهم‌ترین عوامل موثر در ایجاد مسئله ----- ۴۵

مرحله پنجم: تفکر و جستجو برای پیدا کردن راه حل مناسب ----- ۵۳

مرحله ششم: اجرای راه حل با ذکر جزئیات و چگونگی اجرا ----- ۵۶

مرحله هفتم: میزان تاثیرگذاری راه حل اجرا شده ----- ۶۰

مرحله هشتم: میزان اعتبار اقدام انجام شده ----- ۶۳

مرحله نهم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها ----- ۶۷

فصل چهارم: توصیف اطلاعات جمع‌آوری شده

(۴۰ تجربه آموزشی و تربیتی) ----- ۷۵

فصل پنجم: نتایج و پیشنهادها ----- ۴۴۳

نتایج تحقیق ----- ۴۴۳

پیشنهادها ----- ۴۴۴

پیوست (۱): پژوهش در عمل و مراحل آن ----- ۴۴۷

پیوست (۲): فرم ارزشیابی تجربیات عملی معلمان پژوهنده ----- ۴۴۸

منابع و مأخذ ----- ۴۵۱

راهنمای تجربیات آموزشی و تربیتی معلمان

الف) راهنمای تجربیات آموزشی معلمان

- ۱- آموزش خواندن، روان خوانی، تقویت کتاب خوانی، ترغیب دانش آموزان به مطالعه کتب غیر درسی و آموزش روش های صحیح مطالعه (تجربه های ۲، ۴، ۵، ۳۰)
- ۲- آموزش نوشتن، جمله سازی و املای دانش آموزان (تجربه های ۴، ۷، ۲۸)
- ۳- آموزش انشاء نویسی (تجربه های ۵، ۱۴)
- ۴- بدخطی و علاقمند کردن دانش آموزان به خوشنویسی (تجربه ۲۳)
- ۵- آموزش تدریس فعال و نوین و علاقه مندی به دروس حروفه و فن، علوم، ریاضی، رسم هندسی و ... (تجربه های ۱، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۲۲، ۲۷، ۳۲)
- ۶- افزایش انگیزه تحصیلی و کاهش مسئله تقلب در امتحان (تجربه های ۶، ۲۶، ۳۰، ۳۹)
- ۷- چگونگی هدایت دانش آموزان به انجام تکالیف درسی و مسئله نیارودن تکالیف درسی (تجربه ۹)
- ۸- افت تحصیلی دانش آموزان مرزی و دیرآموز (تجربه ۱۲)
- ۹- دانش افزایی معلمان و افزایش مهارت های کامپیوتر در همکاران (تجربه ۲۱)

ب) راهنمای تجربیات تربیتی معلمان

- ۱- اضطراب از نمره و امتحان، اضطراب از درس ریاضی و اضطراب برای گرفتن نمره بیست

(تجربه‌های ۱۸، ۲۷)

۲- برقراری نظم و انضباط در کلاس و مدرسه و آموزش نظم و مسئولیت‌پذیرکردن دانش

آموزان (تجربه‌های ۹، ۲۴، ۲۹)

۳- مسئله غیبت در کلاس و مدرسه (تجربه ۲۶)

۴- مسئله دروغ‌گویی در دانش‌آموزان (تجربه ۳۴)

۵- ناسازگاری و پرخاشگری (تجربه ۲۹)

۶- رفتار با دانش‌آموزان خجالتی، و تقویت روابط اجتماعی و کارگروهی (تجربه‌های ۱۵،

۲۴، ۳۶، ۴۰)

۷- تشویق دانش‌آموزان به درس دینی، مسائل دینی و عبادی مانند نماز، نماز جماعت،

خواندن قرآن و ... (تجربه‌های ۶، ۱۶، ۲۲، ۳۵، ۳۷)

۸- راه‌های افزایش اعتماد به نفس، جامعه‌پذیرکردن دانش‌آموزان، آشنایی دانش‌آموزان با

حوادث غیر مترقبه مانند زلزله (تجربه‌های ۱۲، ۱۹، ۲۴، ۴۰)

۹- آموزش و پیگیری مسائل بهداشتی و فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان (تجربیات ۳۱،

۳۳)

۱۰- راه‌های تشویق به صرف صبحانه و شیر (تجربه ۱۷)

۱۱- کیفیت بخشی به مراسم صبحگاه (تجربه ۳)

۱۲- نحوه برخورد با مشکلات روحی، روانی، اخلاقی و خانوادگی و نحوه برخورد با مسایل

دوره بلوغ و نوجوانی (تجربه‌های ۸، ۱۵، ۲۵)

۱۳- علاقه‌مندی به درس پرورشی، بازی‌های پرورشی و ... (تجربه‌های ۲۰، ۳۶)

۱۴- دانش‌افزایی والدین، ایجاد کارگاه‌های آموزشی و ارتقای سطح آگاهی والدین درمورد

مسایل تربیتی (تجربه ۸)

۱۵- جلب همکاری و مشارکت خیرین (تجربه ۳۸)

فهرست تجربه‌های آموزشی و تربیتی معلمان

شماره تجربه	موضوع اقدام و تجربه	معلم پژوهنده	صفحه
۱.	چگونه توانستم فرزندم را به درس حرفه و فن و فعالیت‌های عملی علاقه‌مند کنم.	محسن حکیمی	۷۵
۲.	چگونه توانستم دانش‌آموزان مدرسه‌ام را از طریق قصه‌گویی، به مطالعه غیر درسی علاقه‌مند نمایم.	مریم حاصلی	۹۱
۳.	چگونه توانستم توجه دانش‌آموزان را به برنامه صبحگاه بالا ببرم.	ناهید مهجور ثانی	۱۰۶
۴.	چگونه توانستم سطح نگارش املاء و روانخوانی فارسی را در کلاس به‌بود بخشم.	شهناز مولایی	۱۱۴
۵.	چگونه توانستم از راه علاقه‌مند کردن دانش‌آموزانم به مطالعه، توانمندی آنان را در نوشتن اشعار تقویت کنم.	مریم فرزانه	۱۲۲
۶.	چگونه توانستم با افزایش انگیزه، صحیح‌خوانی قرآن را در دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی به‌بود بخشم.	علی‌اصغر مظفری	۱۳۳

۷	چگونه توانستم ضعف املائی یکی از دانش‌آموزان را اصلاح کنم.	طیبه باباخانی	۱۴۰
۸	چگونه توانستم اطلاعات مادران دانش‌آموزان مدرسه‌ام را به وسیله کارگاه آموزشی بالا ببرم.	زهرا بوریایی	۱۴۸
۹	چگونه توانستم مشکل بی‌نظمی و نیاوردن تکالیف یکی از شاگردانم را حل کنم.	زهرا حاجی نصیری	۱۵۳
۱۰	چگونه توانستم دانش‌آموزان اول راهنمایی را به درس علوم تجربی علاقه‌مند سازم.	انوشیروان علیپور	۱۶۲
۱۱	چگونه توانستم دانش‌آموزانم را به رسم‌هندسی علاقه‌مند کنم.	هادی صالحی	۱۶۸
۱۲	چگونه توانستم دانش‌آموزان بهره‌هوشی پائین (مرزی) را به فعالیت ترغیب نمایم.	مجید بیگلونسب	۱۷۵
۱۳	چگونه توانستم با استفاده از روش‌های نوین، بخش الکترونیک کتاب حرفه و فن را برای دانش‌آموزان جذاب و شیرین تدریس کنم.	سعید اکبری‌اقدم	۱۹۴
۱۴	چگونه توانستم با استفاده از روش‌های نوین، دانش‌آموزانم را به نوشتن انشاء علاقه‌مند کنم.	زهرا حسینی	۲۰۳
۱۵	چگونه توانستم کلیدهای تربیت و تقویت ارتباط با فرزند نوجوانم را یافته و پایه‌های صمیمیت با او را پی‌ریزی کنم.	مرضیه کریمی	۲۱۵
۱۶	چگونه توانستم سطح نمره درس دینی دانش‌آموزان کلاس‌م را ارتقا دهم.	حوریه حمیدزاده	۲۲۸
۱۷	چگونه توانستم دانش‌آموزانم را به خوردن شیر علاقه‌مند کنم.	فهیمة گوجه‌لو	۲۳۷
۱۸	چگونه توانستم اضطراب نمره ۲۰ را در دانش‌آموزانم از بین ببرم.	مرضیه عبدی رضوان	۲۴۳

۲۴۹	رویا صیدافکن	چگونه توانستم از طریق اجرای مانور زلزله دانش‌آموزان مدرسه‌ام را با زلزله و پیامدهای آن آشنا کنم.	۱۹
۲۶۰	فرانک قره گزلو	چگونه توانستم دانش‌آموزان کلاس‌م را به درس پرورشی علاقه‌مند نمایم.	۲۰
۲۷۳	اکرم بیات	چگونه توانستم اطلاعات کامپیوتری همکاران را از طریق کاوردی کردن آن بالا ببرم.	۲۱
۲۸۳	حسین ستارزاده	چگونه توانستم دانش‌آموزان را از طریق کارهای عملی و معرق‌چوب به فراگیری معارف قرآنی علاقه‌مند کنم.	۲۲
۲۹۱	حمیدرضاقلعه‌نویی	چگونه توانستم دانش‌آموزانم را به خوشنویسی ترغیب کنم.	۲۳
۲۹۷	زهره سادات حسینی	چگونه توانستم از طریق همیاری و تشویق، دانش‌آموزانم را به رعایت نظم و انضباط و مسئولیت‌پذیری ترغیب نمایم.	۲۴
۳۰۹	فریده خواجوی	چگونه توانستم نحوه نگرش منفی دانش‌آموزان دختر را به مسئله بلوغ و تغییرات نوجوانی را به نگرش مثبت تبدیل نمایم.	۲۵
۳۱۵	زینب اکبریان	چگونه توانستم غیبت‌های مکرر یکی از دانش‌آموزانم را کاهش داده و سطح یادگیری او را بهبود ببخشم.	۲۶
۳۲۱	نسرین آشوب	چگونه توانستم اضطراب برادرم را در درس ریاضی کاهش دهم.	۲۷
۳۲۴	اکرم عین‌آبادی	چگونه توانستم غلط‌های املائی دانش‌آموزانم را در پایه دوم راهنمایی از طریق آگاهی و افزایش دقت کاهش دهم؟	۲۸
۳۳۹	الهام تاجیک‌زاده	چگونه توانستم مسئله پرخاشگری و بی‌نظمی یکی از دانش‌آموزانم را کاهش دهم.	۲۹

۳۰	چگونه توانستم انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزم را با استفاده از افزایش آگاهی و آموزش روش‌های صحیح مطالعه ارتقاء بخشم.	پروین حاتمی	۳۴۷
۳۱	چگونه توانستم مدیران را به فعالیت‌های بهداشتی ترغیب کنم.	منصوره لطیفی	۳۶۴
۳۲	چگونه توانستم کارگاه حرفه و فن را فعال و تجهیز نمایم و مهارت‌های عملی را در دانش‌آموزان تقویت کنم.	محمد امامی	۳۷۵
۳۳	چگونه توانستم دانش‌آموزان دختر استثنایی را به فعالیت‌های ورزشی علاقه‌مند کنم.	اکرم آیزن	۳۹۰
۳۴	چگونه توانستم اختلال دروغ‌گویی ۲ نفر از دانش‌آموزان ابتدایی را کاهش دهم.	طاہره فراست	۳۹۸
۳۵	چگونه توانستم دانش‌آموزان مدرسه‌ام را به شرکت در نماز جماعت ترغیب نمایم.	خدیجه حبیبی	۴۰۲
۳۶	چگونه توانستم با استفاده از بازی‌های پرورشی دانش‌آموزان را به انجام کارهای گروهی تشویق و ترغیب نمایم.	رسول اسفندیاری	۴۰۸
۳۷	چگونه توانستم دانش‌آموزانم را به خواندن، حفظ و یادگیری قرآن علاقه‌مند سازم.	حمیده ولئی	۴۱۴
۳۸	چگونه توانستم از طریق ارتباط با خیرین، مدرسه‌ام را به وسایل مورد نیاز تجهیز نمایم.	صدیقه سادات حسینی	۴۲۰
۳۹	چگونه توانستم مشکلات مربوط به تقلب و شیوع آن را در بین دانش‌آموزان کاهش دهم.	حمید طاووسی	۴۲۶
۴۰	چگونه توانستم اعتماد به نفس یکی از دانش‌آموزان کلاس چهارم ابتدایی را افزایش دهم.	معصومه علی اکبر زاده نادری	۴۳۲

خلاصه کتاب

این کتاب با عنوان «اصول، روش‌ها و مراحل پژوهش در عمل همراه با ۴۰ تجربه آموزشی و تربیتی» توسط اینجانب علی سادنی مدرس تربیت معلم، بعد از یک اقدام عملی ۳ ساله در سال‌های ۱۳۸۸، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ و پس از آموزش و ترغیب معلمان به انجام اقدام عملی برای حل مسئله‌های کلاس، درس و مدرسه و نوشتن تجربیات بدست آمده به رشته تحریر در آمده است.

بدون تردید ضرورت جمع‌آوری تحقیقات و تجربیات آموزشی و تربیتی معلمان و در دسترس قرار دادن این تجربیات ارزشمند در عصری که همه نیازمند دانستن و فهمیدن هستند و آگاهی از یک تجربه و نکته تربیتی می‌تواند گرهی را از کار یک معلم و یا یک مربی و یا پدران و مادران باز کند، شاهد هستیم که هزاران تجربه ارزشمند معلمان فقط در حافظه آن‌ها باقی می‌ماند و گودی به وسعت یک عمر تجربه یک معلم بر روی آن نشسته است و تجربیات معلمانی که ساعت‌ها برای اجرا و کسب آن تجربه وقت و عمر خویش را صرف نموده‌اند مورد بی‌توجهی و بی‌مهری قرار گرفته است. حال به‌راستی آیا ضرورت ندارد که خلاصه اقدامات و تجربیات این گروه از معلمان تدوین و در اختیار سایر معلمان قرار گرفته و یا حداقل در یک مجموعه ماندگار تا زمانی که به آن‌ها احساس نیاز خواهد شد جمع‌آوری کرد؟

مهم‌ترین هدف‌ها در فعالیت تحقیقی که به‌عنوان مطالعه مقدماتی برای نگارش این کتاب وجود داشت عبارتست از:

۱. فعال‌سازی معلم- دانشجویان به نوشتن تجربیات آموزشی- تربیتی که در سال‌های خدمت خود کسب نموده‌اند در قالب پژوهش در عمل.
۲. آشنایی معلم- دانشجویان با چگونگی و مراحل انجام پژوهش در عمل.
۳. افزایش توانمندی معلم- دانشجویان در راستای هنر نویسندگی و برداشتن اولین گام‌های ورود به عرصه نویسندگی و تحقیق.
۴. جمع‌آوری و تدوین تجربیات آموزشی و تربیتی معلم- دانشجویان مراکز تربیت معلم در یک مجموعه ارزشمند و ماندگار.
۵. در اختیار قرار دادن تجربیات آموزشی و تربیتی معلم- دانشجویان به فرهنگیان کشور به ویژه برای افراد کم تجربه و در راستای افزایش قدرت حل مسئله توسط معلمان.

۶. زمینه‌سازی برای در دسترس قرار دادن تجربیات آموزشی و تربیتی معلمان از طریق چاپ آن‌ها به صورت کتاب.

۷. تشویق معلمان به انجام پژوهش در عمل و نوشتن تجربیات آموزشی و تربیتی خود بعد از اقدام انجام شده.

از بین انواع روش‌های تحقیق روش این پژوهش «میدانی - توصیفی» است. جامعه آماری این تحقیق کلیه معلم- دانشجویان مراکز تربیت شهدای مکه تهران و شهید مفتاح شهرری در رشته‌های کارشناسی علوم تربیتی، آموزش ابتدایی، حرفه و فن و مشاوره در سال‌های ۱۳۸۹، ۱۳۸۸ و ۱۳۹۰ و حجم نمونه به تعداد ۴۰۰ نفر تجربیات آموزشی و تربیتی خود را در قالب تحقیق در عمل به نگارنده این کتاب که خود عهده دار تدریس طراحی و تدوین مسائل آموزشی و تربیتی و روش تحقیق در مراکز تربیت معلم بوده است تحویل داده‌اند. مهم‌ترین نتیجه پژوهش این که معلم- دانشجویان گزارش حدود ۴۰۰ تجربه آموزشی و تربیتی خود در قالب پژوهش در عمل را در سه سال زمان اجرای تحقیق تحویل نموده و از بین آن‌ها فقط ۴۰ نمونه در این تحقیق آورده شده است.

همچنین در طول اجرای طرح، معلم- دانشجویان با اهمیت و ضرورت و مراحل پژوهش در عمل آشنا شده و در دوره تربیت معلم اولین گام‌های پژوهندگی و نویسندگی را با نوشتن گزارش اقدامات آموزشی و تربیتی در قالب پژوهش در عمل برداشته و با تحویل گزارش‌های خود، ضریب اطمینان به یادگیری این نوع از تحقیق را افزایش داده و ضمناً به تدوین یک مجموعه ماندگار از اقدامات آموزشی و تربیتی جامعه معلمان کشور کمک شایسته‌ای کردند. از این رو پیشنهاد می‌شود که در همه مراکز تربیت معلم، مدرسان محترم، دانشجو-معلمان را به موازات تدریس «طراحی و تدوین مسائل آموزشی و تربیتی» و «روش تحقیق»، با نوشتن تجربیات آموزشی خود در قالب پژوهش در عمل و به عنوان کار عملی این دروس به مرحله اجرا در آورده، تا از این طریق دانشجو-معلمان با مراحل پژوهش در عمل آشنا شده و به نوشتن اقدامات آموزشی و تربیتی خود علاقمند شده و حداقل از این طریق بتوان در مراکز تربیت معلم کشور «گنجینه ماندگار تجربیات آموزشی و تربیتی معلمان کشور» را جمع‌آوری و تدوین و به نظام تعلیم و تربیت که به شدت به آن نیازمند است ارائه نمود.